

SADRAZAM ÇORLULU ALİ PAŞA’NIN MUHALLEFATI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

Serkan SARI* & Nihal YILMAZ DEMİRASLAN**

* Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. serkan.sari@balikesir.edu.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4919-6337>

** Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, nihiyilmaz7006@hotmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1877-136X>

Received Date: 08.11.2024. Revised Date: 22.11.2024. Accepted Date: 09.12.2024

Copyright © 2024 Serkan Sarı and Nihal Yılmaz Demiraslan. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Bu çalışma, Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyıl sadrazamlarından Çorlulu Ali Paşa'nın muhalefat kayıtlarını inceleyerek dönemin üst düzey bürokratlarının maddi kültürüne ışık tutmayı amaçlamaktadır. Sadrazamlık makamına kadar yükselen ve siyasi hayatının sonunda sürgün edilip idam edilen Çorlulu Ali Paşa'nın geride bıraktığı eşyalar, onun yaşam tarzı, kültürel eğilimleri ve sosyal statüsü hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırma, arşivde bulunan üç ayrı muhalefat kaydına dayanmaktadır. Belgelerde, Paşa'ya ait kitaplar, kıyafetler, mutfak gereçleri, silahlar, mücevherat, kişisel bakım eşyaları, çadırlar, müzik aletleri, hayvanlar ve çeyizlik kumaşlar gibi çok çeşitli objeler listelenmiştir. Özellikle dinî ve edebî içerikli zengin kitap koleksiyonu, değerli kumaş ve kürklerden yapılmış giysiler, zarif mutfak ve sofrta takımları, süs eşyaları ile dikkat çeken bu muhalefat, Osmanlı elitlerinin gündelik yaşamına ve tüketim alışkanlıklarına dair önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Çalışma, malzeme kültürü üzerinden Osmanlı toplumunun sosyal yapısına ve saray protokolüne dair derinlemesine bir bakış sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çorlulu Ali Paşa, Muhalefat Defteri, Osmanlı Saray Hayatı, XVIII. Yüzyıl, Sosyal Tarih.

AN EVALUATION OF THE ESTATE INVENTORY OF GRAND VIZIER ÇORLULU ALI PASHA

Abstract

This study examines the muhalefat (estate inventory) records of Çorlulu Ali Pasha, one of the grand viziers of the Ottoman Empire in the 18th century, aiming to shed light on the material culture of high-ranking Ottoman bureaucrats. Having risen to the position of grand vizier and eventually exiled and executed, Çorlulu Ali Pasha's possessions offer significant insights into his lifestyle, cultural inclinations, and social status. The research is based on three separate muhalefat records found in the archive. These documents list a wide variety of items, including books, garments, kitchenware, weapons, jewelry, personal care items, tents, musical instruments, animals, and textiles. Notably, his extensive collection of religious and literary books, luxurious garments made of precious fabrics and furs, refined dining sets, and ornamental items reflect the consumption habits and daily life of the Ottoman elite. This study provides a comprehensive perspective on the social structure and court protocol of the Ottoman Empire through the lens of material culture.

Keywords: Çorlulu Ali Pasha, Muhalefat Record, Ottoman Court Life, 18th Century, Social History.

¹ Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Serkan SARI danışmanlığında hazırlanmakta olan “II. Mustafa'nın Kızı Emine Sultan (1696-1739)” isimli doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Giriş

Hayat, her canlı için doğum-yaşam-ölüm şeklindeki döngüde ilerlemektedir. Kişilerin öldükten sonra geriye bıraktığı eşyalar, o kişiler hakkında çok şey anlatmaktadır. Kişinin hayat standartı, kültürü, inancı, bakış açısı, kişisel zevkleri, giyim tarzı, müzik zevki vb. hayat tarzına dair pek çok şeyi günlük hayatta kullandığı eşyalara bakarak söylemek mümkündür. Sosyal tarih araştırmalarında sıklıkla kullanılan tereke ve muhalefat defterleri ölen kişinin geriye bıraktıklarını listeler halinde sunan kayıtlardır. Çalışmada XVIII. yüzyıl sadrazamlarından Çorlulu Ali Paşa'nın muhalefat kayıtları incelenecektir. Siyasi anlamda padişahтан sonra gelen en yetkili kişi olan sadrazamların, günlük hayatları ile ilgili yorum yapabilmek ve çıkarımlarda bulunmak açısından bahse konu olan kayıtların önemi oldukça büyüktür. İncelenen belgelerde, Çorlulu Ali Paşa'nın kitapları, günlük hayatta kullandığı kıyafetler, ayakkabılar, ev ve mutfak eşyaları, silahları, mücevherleri, yük ve binek hayvanları, koşum takımları, kişisel bakım malzemeleri ve ziyafetlerinde kullandığı çadırlar ve diğer malzemeler ile müzik aletleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Çorlulu Ali Paşa, II. Mustafa'nın damadı ve silahdarı, III. Ahmed dönemi sadrazamlarındandır. 1670?-1711 yılları arasında çeşitli saray görevlerinde bulunarak sadrazamlığa kadar yükselmiştir (Süreyya, 1996: 273; Uzunçarşılı, 2003: 286). III. Ahmed'in Rusya'ya olan dostane siyasetine karşılık Çorlulu Ali Paşa'nın buna karşı bir politika izleyerek İsveç tarafını tutması, önce azledilerek Midilli'ye gönderilmesine neden olmuştur. Midilli'ye sürgün edilmesinden yaklaşık altı ay sonra da idam edilmiştir (Aktepe, 1993: 370-371).

Muhalefat Defterleri

Osmanlı Devleti'nde malları müsadere edilen kişilerin, mallarının en ince ayrıntısına kadar kaydedildiği defterlerdir. Tereke defterleri ile muhalefat defterleri, ölen kişinin mallarının ve borçlarının kaydedildiği defterler olarak birbirinin yerine de kullanılmaktadır. Ancak tereke defterleri şer'i hukuk kurallarına göre kadı tarafından kayıt altına alınarak kadı sicillerine kaydedilmektedir. Muhalefat kayıtları ise daha çok varisi olmayan ya da varislerinin yaşlarını küçük olan veyahut malları müsadere edilen kişilerin tüm mal varlığının kayıt altına alındığı defterlerdir (Özcan, 2020, 30: 405-406).

Çalışmaya kaynaklık eden muhalefat defterleri üç adet kayıttan elde edilen bilgilerden derlenmiştir. Ana kaynağımız TS. MA.d 2353/443 (h. 20.01.1124) tarihli kayıttır. Üç sayfadan ibaret olan bu kayıtta Çorlulu Ali Paşa'nın eşyaları, fiyat bilgileri ve miktarları birlikte verilmiştir. Yine aynı tarihte tutulan bir başka kayıtta muhalefata konu olan eşyalar fiyatları olmadan listelenmiştir. TS. MA.d 2353/442 (h. 20.01.1124) nolu kayıt ile ilk kayıt arasında bazı eşyalar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bahsedilen ilk kayıtta daha fazla eşya var iken diğer kayıtta birtakım eksiklikler vardır. Çalışmaya kaynaklık eden üçüncü kayıt ise Çorlulu Ali Paşa'nın sürgün edildiği Midilli'den getirilerek hazineye aktarılan ve satılan mallarını gösteren kayıttır. TS. MA.d 9365/1 (h. 29.12.1123) tarihli kayıt, Çorlulu Ali Paşa'nın idamından yalnızca üç gün sonra düzenlenmiş ve malları İstanbul'a gönderilmiştir.

Kitaplar ve Risaleler

Çorlulu Ali Paşa'nın muhalefat defterlerini incelediğimizde ilk kayıtlar kitaplara aittir. Listelemeye öncelikle Kur'an- Kerim ile başlanmıştır. Kur'an-ı Kerimler' in sayısı beş adettir ve kimin hattı olduğuna dair açıklama bulunmaktadır. Ayrıca iki adet En'am Sure kitabı da listede yer almaktadır. Diğer kitap çeşitlerine bakıldığında genellikle dini konular ile ilgili kitapların olduğu görülmektedir. İki adet tefsir, dokuz adet fıkıh, üç adet hadis, bir adet ilmihal, bir adet fetva kitabı, üç adet haşiye, iki adet siyer, bir adet Hilye-i Şerif şerhi, bir adet

Salavat-ı Şerif'in faziletlerinin anlatıldığı kitap, bir adet dini kıssalar kitabı ve Mekke ile Medine ve Kudüs şehrinin faziletlerini içeren bir adet kitap bulunmaktadır. Bu kitapların yanı sıra beş adet tasavvuf konularının yer aldığı kitap da bulunmaktadır. Paşanın dini eserler dışında tarih, edebiyat ve biyografiye olan merakı da gözden kaçmamaktadır. Bunlar altı tarih kitabı, arasında Mevlana'nın Mesnevisi ve Kanuni Sultan Süleyman'ın şiirlerini içeren divanının da bulunduğu üç edebî eserdir. Ulema, devlet adamları ve şairlerin biyografilerinin anlatıldığı üç kitap da listelenmiştir. Çorlulu Ali Paşa'nın devlet yönetimi konusunda yararlanmış olabileceği kanunname ve nasihat kitapları da üç adet bulunmaktadır.

Kitaplar ve risaleler başlığı altında ele alacağımız dini manada kutsal kabul edilen Hz. Muhammed'in Lihye-i Şerifi'dir. Lihye-i Şerif, Hz. Muhammed'in iç içe bohçalara yerleştirilen kesilmiş sakallarıdır (Ayverdi, 2, 2008: 1893).

Tablo 1: Kitaplar ve Risaleler

Kitabın Adı	Miktarı	Adet Fiyatı
Bâ-hatt-ı Cincizâde Mushaf-ı şerîf	1 cild	60 kuruş
Bâ-hatt-ı yakut Mushaf-ı şerîf	1 cild	42 kuruş
En'âm-ı şerîf	1 cild	3kuruş
En'âm-ı şerîf	1 cild	6 kuruş
Tefsîr-i Keşşâf	1 cild	60 kuruş
Tefsîr-i Ebussuud	1 cild	50kuruş
Şeyh-i Hilve-i şerîf	1 cild	2 kuruş
İbrahim Halebî-i sağır	1 cild	5 kuruş
Kitâb-ı Kudûrî	1 cild	2,5 kuruş
Fetâvâ-yı Ebussuud	1 cild	2,5 kuruş
Şerh-i Hidâye	3 cild	20 kuruş
Mukaddime-i Ebulleys	1 cild	5 kuruş
Tenvîrî'l-Ebsâr	2 cild	8 kuruş
Tercüme-i Şifâ-i şerîf	1 cild	25 kuruş
Hâşiye-i Sa'dî ale'l-Kadı	1 cild	16 kuruş
Kadıhan	1 cild	50 kuruş
İhyâ-i Ulûm	1 cild	50 kuruş
Müntehab-ı İhyâ-i Ulûm	1 cild	10 kuruş
Miftâhü's-Sa'âde	1 cild	15 kuruş
Nevhatü'l-Uşşâk	1 cild	2 kuruş
Hâşiye ale'l-Keşşâf	1 cild	2 kuruş
Buhârî-i Kebîr	1 cild	25 kuruş
Kamus	1 cild	45 kuruş
Siyer-i Şeyhülislâm Aziz Efendi	1 cild	10 kuruş
Tercümetü'l-İstî'âb fî Ma'rifeti'l-ashâb li-Taşköprü zâde	1 cild	8 kuruş
Nasîhatü'l-Mülûk	1 cild	3,5 kuruş
Hâşiye-i Buhari	1 cild	5 kuruş
Ravzatü's-Şühedâ	1 cild	3 kuruş
Târîh-i Sağır	1 cild	1 kuruş
Tezkire-i Hasan Çelebi	1 cild	10 kuruş
Künhü'l-Ahbâr	1 cild	15 kuruş
Nuhbetü't-Tevârîh	1 cild	6 kuruş
Kifâyetü'l-Müntehâ	1 cild	12,5 kuruş
Târîh-i Mısır Nevâdir	1 cild	5 kuruş
Dîvân-ı Muhibbî	1 cild	2 kuruş
Umdetü'l-Akzâ	1 cild	2,5 kuruş
Siyer-i Veyisî	1 cild	10 kuruş
Seyr-i Abdülaziz	1 cild	4 kuruş
Zeyl-i Şekâyik	1 cild	25 kuruş
Tercüme-i Şekâyik	1 cild	8 kuruş

Nikâristân-ı Gıfârî	1 cild	5 kuruş
Kitâbü'l-Cihâd	1 cild	2,5 kuruş
Kânûnnâme	1 cild	1 kuruş
Kânûnnâme-i Lutfi Paşa	1 cild	1 kuruş
Silsiletü'z-Zeheb	1 cild	4 kuruş
Tevârih-i Ali Paşa	1 cild	2 kuruş
Ma'rûzât	1 cild	2,5 kuruş
Avârifî'l-Ma'ârif	1 cild	2,5 kuruş
Tercüme-i Nikâristân-ı Gıfârî	1 cild	6 kuruş
Mesnevî-i şerîf	2 cild	25 kuruş
Şerh-i Nikâristân	1 cild	3,5 kuruş
Fezâilü Mekke ve Medîne	1 cild	1,5 kuruş
Gazevât-ı Fahrü'l-Enbiyâ	1 cild	1 kuruş
Kitâbü Gülistân ma'a Bostan	2 cild	4 kuruş
Mütenevvi'a Kitâb	17 cild	20
Sağır Resâil	13 kıt'a	5
Bâ-hatt-ı Dervîş Ali Mushaf-ı şerîf	1 cild	
Mushaf-ı şerîf (altmış varak)	1 cild	
Sim alem ma'a Mushaf-ı şerîf	1 cild	
Mecmû'a-i Ali Efendi	1 cild	
Şerh-i Şir'atü'l-İslâm	1 cild	
Cüz-i vâhid min-Kelâm-ı Kadîm	1 cild	
Mecmû'â	1 cild	
Tercüme-i kelimât-ı Çihâr-ı Yâr	1 cild	
Fezâil-i Salavât-ı şerîf	1 cild	
Lihye-i şerîf (sakal-ı şerîf)	1 Adet	

Silahlar ve Askeri Eşyalar

Muhallefat kaydında çok sayıda silah ve askeri eşya dikkati çekmektedir. Ateşli silahlar dışında kesici ve delici ateşsiz silahlar da bulunmaktadır. Ateşli silahlar arasında tüfek, tabanca ve kubur bulunmaktadır. Bu silahların toplam 57 adettir. Belgede listelenen tüfekler genellikle “Amel-i... tüfenk” olarak kaydedilmiştir. Bu ibare tüfeğin hangi usta tarafından yapıldığını göstermektedir (Çoruhlu, 1993: 12). Belgede dikkati çeken bir diğer silah ise kubur tabancalarıdır. Kubur tabancası, genellikle ağız kısmından doldurulan çakmak ve kapsül mekanizması bulunan Osmanlı tabancaları için kullanılan bir tabirdir. Ayrıca kuburluk adı verilen atın yan tarafına asılan tabanca muhafazası da bulunmaktadır (Çoruhlu, 1993, s. 83). Ateşli silahlar dışında kalan diğer silahlar ise daha çok keskin kenar ve uçları ile bilinen bıçak, hançer, kılıç, kama, oktur. Palaya benzeyen uzun kama anlamındaki gaddare de aynı tür keskin aletlere bir diğer örnektir (Ayverdi, 2008, 1: 1004). Bu tür silahların kesici kısımları genellikle demirden yapılmaktadır (Bozkurt, 2022: 405-407). Ancak kabza kısımlarında genellikle gümüşün kullanıldığı söylenebilir. Gümüş süslemelerin yanında iki altın kılıç, bir elmaslı altın bıçak ve yeşim kabzalı altın bıçak da göze çarpmaktadır. Silahlar dışında kalan diğer teçhizatlar örnek olarak top, topuz, palaska, dürbün ve matarayı örnek olarak verebiliriz.

Çorlulu Ali Paşa'nın muhallefat kaydında yer alan 35 adet tüfek ve 1 adet kubur tabancası hazine-i hümayûna, 4 adet kılıç da silahdar ağaya teslim edilmiştir (BOA. TS. MA.d. 2353/443/3).

Tablo 2: Silahlar ve Askeri Eşyalar

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Mütellâ cedîd sancak ve beyzâde	4 adet	155 kuruş
Köhnne bayrak	5 adet	4 kuruş
Elmaslıca altın bıçak	1 adet	
Yeşim kabızalı altın bıçak	1 adet	17 kuruş
Sim Topuz	4 adet	
Sim at gaddâresi	5 adet	
Sim şâtır kuşağı ma’a hançer	2 adet	
Sim şâtır gaddâresi ma’a kemer	6 adet	
Sim çuhadâr gaddâresi	19 adet	
Sim Çavuş çevganı	2 adet	
Sim Çavuş çelengi	1 adet	
Sim matara	1 adet	
Altın kılıç	1 adet	125 kuruş
Altın kılıç	1 adet	83 kuruş
Sim kılıç	1 adet	33 kuruş
Sim kılıç	1adet	12 kuruş
Sim kılıç	1 adet	12,5 kuruş
Sim kılıç	1 adet	12,5 kuruş
Sim kılıç	1 adet	35 kuruş
Sim kılıç	1 adet	35 kuruş
Sim kılıç	2 adet	30 kuruş
Dımeşkî kılıç	1 adet	66,5 kuruş
Dımeşkî kılıç	1 adet	25,5 kuruş
Dımeşkî kılıç	1 adet	
Sırmalı Cezâir silahı	3 adet	
Yaldızlı Nühâs top	7 adet	3 kuruş
Köhnne palaska	14 adet	
Topuzluk	9 adet	6 kuruş
Dürbün	1 adet	1 kuruş
Müsta’mel kama	1 adet	4 kuruş
Amel-i Hacı Mustafa tüfenk	17 adet	
Amel-i İbrahim tüfenk	1 adet	41,5 kuruş
Amel-i İbrahim tüfenk	1 adet	35 kuruş
Amel-i Kara Mahmud tüfenk	2 adet	
Amel-i Veli tüfenk	9 kıt’a	
Amel-i Hacı Ahmed tüfenk	1 adet	
Amel-i Ahmed tüfenk	1 adet	51,5 kuruş
Amel-i Ahmed tüfenk	1 adet	50 kuruş
Amel-i Ahmed tüfenk	1 adet	51,5 kuruş
Amel-i Ahmed tüfenk	2 adet	83,5 kuruş
Amel-i Kaba Ahmed tüfenk	1 adet	25 kuruş
Amel-i Mustafa tüfenk	3 adet	45 kuruş
Amel-i Mustafa tüfenk	1 adet	15 kuruş
Amel-i Hacı Mustafa tüfenk	1 adet	50 kuruş
Amel-i Mevlânâ Mustafa tüfenk	1 adet	58 kuruş
Amel-i Lütî ve Receb tüfenk	2 adet	
Amel-i Mahmud tüfenk	1 adet	66 kuruş
Amel-i Ali ve Cafer ve İvaz tüfenk	3 adet	
Amel-i Helvacı zâde Mehmed tüfenk	1 adet	41,5 kuruş
Amel-i Osmân tüfenk	1 adet	15 kuruş
Yaka kundaklı tüfenk	1 adet	80 kuruş
Def’a tüfenk	2 adet	
Cezâir tûfengi	3 adet	25 kuruş
Kubur tabancası	1 adet	

Kubur tabancası	1 çift	17 kuruş
Kubur tabancası	1 çift	14 kuruş
Sırmalı matara	1 adet	4.5 kuruş
Köhne tirkeş	4 adet	6 kuruş
Mütenevvi'a keman	10 adet	16,5 kuruş
Tir-i Resne ma'a kubur	2 adet	4 kuruş
Kemik gizli teber-i Resne	3 adet	7,5 kuruş
Sim mataracı keçesi	2 adet	25 kuruş
Sim mataracı keçesi	2 adet	27 kuruş

At Takımları ve Yardımcı Malzemeler

Yük ve binek hayvanlarında kullanılan çeşitli eşyalar bulunmaktadır. Yolculuk yapmak ya da yük taşımak maksadıyla kullanılan hayvanların vücutlarının üzerine ve yanlarına yerleştirilen malzemelere genel manada koşum takımı denmektedir. Elimizdeki belgede koşum takımları içerisinde en fazla adı geçen eyer, raht ve kesmelerdir. Eyerler üzerine oturan kişinin düşmesini engelleyen araçlardır. Belgede kayıt altına alınan eyerler genellikle sırma işlemeli kadife malzemedendir. Bir adet gümüş eyer de bulunmaktadır. Raht, at takımı manası yanı sıra ihtiyaç maddeleri, döşeme ve ev takımı anlamlarına da gelmektedir (Devellioğlu, 2006: 874). Belgede bulunan rahtların çıkın rahtı ve kısraç rahtı gibi çeşitlere ayrılması sebebiyle bu başlık altında değerlendirdik. Belgede sıkça geçen kesme ise eyer üzerine serilen örtüye verilen isimdir (Ayverdi, 2008, 2: 1679). Belgede çuhadan yapılmış kesmeler dışında Şam kesmeleri de bulunmaktadır. Koşum takımları dışındaki diğer yardımcı malzemeler arasında kemer, rikab, çıpkun, dizgin, kolan, şerit ve gaytanı görmekteyiz. Bu yardımcı malzemeler hayvanın kontrolü veya hayvanın üzerine konulacak yükleri sabitlemek için kullanıldığını söyleyebiliriz.

Çorlulu Ali Paşa'nın idamının ardından Midilli'den gönderilen mallarının arasında yük ve binek hayvanları da mevcuttur. Bunlar; 1 baş çakal kısraç, 1 baş kır beygir ve 12 baş da katırdan ibarettir.

Tablo 3: At Takımları ve Yardımcı Malzemeler

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Minâkârî sim kemer raht	1 adet	
Sim kemer raht ma'a rişme (ucu bilandır)	11 adet	
Sim cedrî raht ma'a bilan	1 adet	95 kuruş
Sim çıkun rahtı	1 adet	83 kuruş
Sim çıkun rahtı	1 adet	65 kuruş
Sim çıkun rahtı	1 adet	86 kuruş
Sim Cedrî kısraç rahtı	1 adet	45 kuruş
Sim Cedrî kısraç rahtı	2 adet	25 kuruş
Sim rikâb (iki tanesi beygir)	6 çift	
Sim şâtır çıpkun	2 adet	
Sim eyer	5 adet	
Sırmalı kadife eyer	1 adet	6 kuruş
Sırmalı kadife eyer	1 adet	8 kuruş
Sırmalı kadife eyer	1 adet	9 kuruş
Sırmalı kadife eyer	1 adet	12 kuruş
Dizgin ma'a gem	7 adet	7 kuruş
Kolan ma'a zahme	10 adet	10 kuruş
Köhne seraser kesme	1 adet	
Köhne Şam kesmesi	8 adet	
Nühâs toplu hotoz	bir miktar	
Şerit ve gaytan	bir miktar	

Sırmalı çuha kesme	1 adet	125 kuruş
Sırmalı çuha kesme	1 adet	160 kuruş
Sırmalı çuha kesme	1 adet	135 kuruş
Sırmalı çuha kesme	1 adet	133 kuruş
Sırmalı çuha kesme	1 adet	120 kuruş
Sırmalı çuha kesme	1 adet	70 kuruş
Müsta‘mel Şam kesmesi	1 adet	21 kuruş
Müsta‘mel Şam kesmesi	1 adet	16 kuruş
Müsta‘mel Şam kesmesi	1 adet	153 kuruş
Müsta‘mel Şam kesmesi	2 adet	25,5 kuruş
Müsta‘mel Şam kesmesi	1 adet	8,5 kuruş
Müsta‘mel Şam kesmesi	1 adet	12,5 kuruş
Müsta‘mel seraser kesmesi	1 adet	33 kuruş

Tablo 4: Yük ve Binek Hayvanları

Cinsi	Miktarı
Çakal kısırak	1 baş
Kır beygir	1 baş
Katır	12 baş (2 katar)

Mutfak ve Sofra Gereçleri

İncelenen belgelerde sayıca çok olan eşyalardan olan mutfak ve sofraya sunum gereçleri yemek hazırlamada kullanılan eşyalar ve sofrada kullanılan eşyalar olarak değerlendirildi. Ancak bazı araç ve gereçlerin hem mutfakta hem sofrada hem de kahve sunumlarında kullanılmaktadır. Mutfakta kullanılan eşyalar; kazan, tencere, leğen, maşrapa, el tava, iki kulplu tava, güğüm, imbik, süzgeç, tas, kevgir, kepçe, sac, havan, satır, bıçak, sitil, lenger, kavanoz, sahan ve kapak olarak çok çeşitlidir. Bu eşyaların büyük çoğunluğu günümüzde kullanılan araç gereçlerle aynı adı taşımaktadır. Ancak lenger, imbik ve sitil, günümüzde kullanılan eşyalar arasında değildir ya da farklı eşyalar yerlerini almıştır. Örneğin lenger, yayvan geniş bir bakırdan yapılmış bir kaptır, yemek yapımında kullanıldığı gibi pişmiş yemek lenger içerisine alınarak sofraya getirilebilmektedir (Işın, 2010: 236). İmbik ise sıvıları damıtmakta kullanılan bir alettir (Ayverdi, 2008, 2: 1416). Sitil, XVI. yüzyıl ve öncesinde su kabı manasında kullanılırken, XIX. yüzyıla gelindiğinde çoğunlukla zengin evlerinde kullanılan bir eşya olarak karşımıza çıkmaktadır. Pişmiş kahvenin sıcak kalmasını sağlamak için taşınır mangal şeklinde kullanılan bir alettir. Çoğunlukla kalabalık misafir geldiğinde kullanıldığı belirtilmektedir (Işın, 2010: 336). Kahve yapımında ve sunumunda kullanılan diğer eşyalar ise gümüşten yapılmış kahve ibriği, kahve tepsisi ve kahve askısıdır.

Sofrada kullanılan eşyalar ise; tabak, şerbet kâsesi, hoşab kâsesi, tas, şeker kutusu, tuzluk, kaşık çeşitleri ve hokkadır. Sofrada yemeklerin sunumu için kullanılan bu eşyalar içerisinde günümüz sofralarında yer almayan hokkadır. Hokka, ağaç, toprak, cam veya madeni malzemeden yapılmış macun, murabba ve gülbeşeker gibi tatlıların sunumunda kullanılan yuvarlak kavanoz ve kutudur (Işın, 2010: 150). Değerlendirilen kayıtlarda sofrada yemek yerken kullanılan araç gereçlerden olan kaşıkların çeşitliliği oldukça ilginçtir. Kaşıklar üretildikleri malzeme ve hangi besin tüketilirken kullanılacağına göre isimlendirilmiş oldukları görülmektedir. Ceviz ağacından, balık dişinden ve sedeften yapılmış kaşıkların yemek ve hoşaf için kullanıldığı belirtilmektedir. Yenidünya kaşığı ve Hindistan cevizi kaşıklarının da bahsedilen meyveleri yerken kullanılıyor olduğu düşünülmektedir. İlik kaşığının ise haşlanmış kemiklerin içerisindeki ilikleri kolayca çıkarmak için kullanıldığını söyleyebiliriz.

Muhallefat kayıtlarındaki mutfak eşyalarının özellikle yemek pişirilen ve sunulan kapların üretildiği malzemenin nühâs (bakır) olduğu görülmektedir. Bunun sebebi İslam dinine göre altın ve gümüş gibi değerli madenlerden yapılmış mutfak eşyalarından herhangi bir şeyin yenilip içilmesinin yasak olmasıdır (Işın, 2010: 179). Belgede de açıkça görüldüğü üzere tabak, kâse, fincan gibi yiyecek ve içeceklerin sunulduğu eşyalar fağfûrî yani Çin porselenindendir. Kahve yapımında ve sunumunda kullanılan ibrik, tepsi, askı ve sitil gibi eşyaların da bakır yahut gümüş madeninden yapıldığı görülmektedir.

Çorlulu Ali Paşa'nın muhalefatı içerisinde, satılan mallarının arasında bakır mutfak eşyaları göze çarpmaktadır. 430 parça bakır eşyanın her kıyyesi 100'er akçeden toplamda 358 kuruş 40 akçe satılmıştır (BOA. TS. MA.d. 2353/443/3).

Tablo 5: Mutfak ve Sofra Gereçleri

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Sim kahve ibriği	2 adet	
Sim kahve tepsisi	2 adet	
Sim kahve askısı	1 adet	
Sim şeker kutusu ma'a kaşık	1 adet	
Sim billur tuzluk	1 adet	15 kuruş
Sim önlüklü kepeçe	4 adet	
Beyâz fincan	1 adet	
Taş Fincan	1 adet	
Fağfûrî fincan	6 adet	7 kuruş
Çar gül direkli fincan?	2 adet	2,5 kuruş
Fağfûrî şerbet kâsesi	3 adet	3,5 kuruş
Beyâz hatâî kâse	1 adet	
Fağfûrî sağır tabak	10 adet	5 kuruş
Fağfûrî vasat tabak	5 adet	5 kuruş
Fağfûrî sağır tabak	7 adet	4,5 kuruş
Fağfûrî tabak	4 adet	4 kuruş
Fağfûrî tabak	5 adet	2,5 kuruş
Fağfûrî tabak	2 adet	2 kuruş
Fağfûrî kâse	2 adet	4 kuruş
Fağfûrî şerbet kâsesi	2 adet	2 kuruş
Fağfûrî hoşab kâsesi	2 adet	4,5 kuruş
Fağfûrî sağır kâse	1 adet	1 kuruş
Fağfûrî hoşab kâsesi	2 adet	6 kuruş
Telatin kapak	9 adet	
Kütahya tabağı	26 adet	1 kuruş
Bosna kârı leğen ma'a ibrik	9 adet	
Bosna kârı sağır tepsi	1 adet	1,5 kuruş
Kemik hoşaf kaşığı	12 adet	1,5 kuruş
Yaldızlı nühâs kebîr sini	2 adet	
Nühâs sahan	86 adet	
Sahan Kapağı	55 adet	
Nühâs sağır lenger	15 adet	
Nühâs kahve ibriği	9 adet	
Nühâs kebîr ve sağır tepsi	13 adet	
Nühâs leğen	4 adet	
Nühâs ibrik	2 adet	
Nühâs maşraba	5 adet	
Nühâs kavanoz	4 adet	
Nühâs birûn tası	2 adet	
Nühâs tas	2 adet	
Nühâs tencere ma'a kapak	15 adet	
Nühâs el tavası	3 adet	

Nühâs iki kulplu tava	1 adet	
Nühâs güğüm	1 adet	
Nühâs imbik	1 adet	
Nühâs sağır hokka	3 adet	
Nühâs süzeği	3 adet	
Yemeklik tas	7 adet	
Nühâs sağır kazan	22 adet	
Kazan Kapağı	12 adet	
Kebîr kazan ma’a kapak	3 adet	
Nühâs sitil	1 adet	
Kebîr ve sağır kefkir ve kepçe	21 adet	
Sac	1 adet	
Nühâs Havan	1 adet	
Satır	1 adet	
Ceviz hoşaf kaşığı	1 adet	1,5 kuruş
Balık dişi yemek kaşığı	1 adet	2 kuruş
Balık dişi hoşaf kaşığı	1 adet	2 kuruş
Sedef kaşık	2 adet	1,5 kuruş
Yenidünya Kaşığı	2 adet	
Hindistân cevizi kaşığı	2 adet	
İlik Kaşığı	2 adet	

Kıyafetler-Kürkler/Ayakkabılar ve Başlıklar

Muhallefat kaydındaki gerek dış giyim gerekse iç giyim eşyaları değerlendirildiğinde Çorlulu Ali Paşa’nın sadrazam olmasından da hareketle çok çeşitli ve fazla sayıda kıyafet ve ayakkabısının olduğu görülmektedir. Her zaman zenginliği sembolize eden kürkün Osmanlı sarayında ayrı bir yeri bulunmaktadır. Padişah, devlet erkânındaki kişilere, saraya damat olan paşalara, yabancı devlet adamlarına kürk ihsan etmektedir. Hediye geleneğinin önemli bir parçasını teşkil eden kürkler aynı zamanda padişahın memnuniyetinin bir simgesi olarak da görülmektedir. Belgenin kıyafetlere ilişkin öğeleri arasında öncelikle göze çarpan kürklerdir. Belgede 16 adet kürk bulunmaktadır. Samur, tilki ve kakım kürklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Özellikle kakım adı verilen sansar ve gelinciğe benzer bir hayvanın kürkü oldukça değerlidir (Şemseddin Sami, 2011, s. 796). Kakım kürklere Ortaçağ’da oldukça önem verilmiştir, hatta İngiltere kraliyet armasına resmen girmiştir (Pakalın, 1983, 2: 141).

Kürk dışında dış giyimde kullanılan eşyalar ise kaftan, ferace, kaput, setre, çakşır ve yağmurluktur. Ancak günümüzde kullanılan dış giyim tabiri ile Osmanlı’da kullanılan dış giyim farklılık göstermektedir. Çünkü devlet erkânı kürk, kaftan vb. kalın giysileri saray içerisinde de giymektedir. Dolayısıyla iç giyimden kastımız bahsi geçen bu kıyafetlerin içerisine giyilen tüm eşyaları ifade etmek için kullanılacaktır. İhram, entari, zıbın ve çamaşır içe giyilen kıyafetlerdir. Kuşak ve uçurlar giyilen kıyafetlerin sabit durması için kullanılan yardımcı eşyalardır. Dizge bağı adı verilen eşya, çorapları sabit tutmada kullanılmaktadır (Ayverdi, 2008, 1: 741). Paşanın kullandığı başlık çeşitleri ise sınırlıdır. 2 adet kavuk ve 9 adet kırmızı fes kayıtlara geçmiştir. Ayakkabı olarak, 2 çift çizme, 6 çiftinin içi yünlü olan 9 çift pabuç ve 50 çift kırmızı filardır. Filar, ökçeli hafif bir tür erkek ayakkabısıdır. Ancak kaynaklarda verilen bilgilere göre fiların ayak takımı tabir edilen kişilerce giyildiği üzerinde durulmaktadır. Ancak saraylı kişilerin sırmalı ve incili filar giydikleri de eklenmiştir (Koçu, 1969: 118).

Tablo 6: Kıyafetler-Kürkler/Ayakkabılar ve Başlıklar

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Müsta'mel samur kürk	3 adet	
Müsta'mel samur kuyruğu kürk	1 adet	
Müsta'mel Kırmil Halkuva kürk	1 adet	
Sincâbî keremsud kaplı siyah tilki beden kürkü	1 adet	
Müsta'mel kakım kürk	2 adet	
Neftî bez kaplı kakım beden kürkü	1 adet	30 kuruş
Yeşil şale kaplı kakım beden kürkü	1 adet	17 kuruş
Müsta'mel kakım nimten kürk	2 adet	
Müsta'mel karışık nimten kürk	1 adet	11 kuruş
Müsta'mel karışık nimten kürk	1 adet	21 kuruş
Müsta'mel kırmızı halkuva kürk	1 adet	
Müsta'mel sof kürk	1 adet	8 kuruş
Müsta'mel sof kürkdaş	1 adet	7,5 kuruş
Kırmızı sof ferace	1 adet	10 kuruş
Yeşil ferace	1 adet	
Leylaki ferace	1 adet	
Müsta'mel sof ferace	1 adet	7,5 kuruş
Müsta'mel şal kaftan	1 adet	12,5 kuruş
Müsta'mel sof kaput	1 adet	6,5 kuruş
Müsta'mel Keremsud kaftan	1 adet	2,5 kuruş
Müsta'mel Keremsud kaftan	1 adet	3 kuruş
Müsta'mel kutnî kaftan	1 adet	12,5 kuruş
Müsta'mel yeşmi kaftan	1 adet	8 kuruş
Müsta'mel beyaz setre	2 adet	2,5 kuruş
Müsta'mel alaca kırmızılı şal entari	1 adet	3 kuruş
Müsta'mel dürrîye entari	1 adet	1 kuruş
Müsta'mel beyaz entari	5 adet	1 kuruş
Müsta'mel beyaz entari	2 adet	9 kuruş
Münakkaş çuha verne?	1 adet	21,5 kuruş
Müsta'mel lerce sâde?	50 adet	
Müsta'mel entari	1 adet	1,5 kuruş
Müsta'mel zıbın	2 adet	
Müsta'mel çuha çakşır (bir çeşit pantolon)	2 adet	4 kuruş
Müsta'mel mumlu sof çakşır	1 adet	3 kuruş
Müsta'mel mumsuz sof çakşır	2 adet	3 kuruş
Çiçekli Şal kuşak	1 adet	33 kuruş
Çiçekli Şal kuşak	1 adet	23,5 kuruş
Çiçekli Şal kuşak	1 adet	18 kuruş
Beyaz şal kuşak	1 adet	21,5 kuruş
Şal kuşak	2 adet	19,5 kuruş
Arka şalı	3 adet	
Arka şalı	1 adet	10 kuruş
Şal kuşak	1 adet	13 kuruş
Şal kuşak	1 adet	22 kuruş
Şal kuşak	1 adet	15 kuruş
Çamaşır	2 çift	3 kuruş
Çamaşır	3 çift	2,5 kuruş
Çamaşır	1 çift	3,5 kuruş
Çamaşır	2 çift	5 kuruş
Çamaşır	2 çift	5,5 kuruş
Uçkur	5 adet	
İşleme Uçkur	5 adet	3 kuruş
Müsta'mel Cezâir ihrâmı	2 adet	10 kuruş
Müsta'mel Cezâir ihrâmı	2 adet	9 kuruş

Müsta‘mel Cezâir ihrâmı	1 adet	8 kuruş
Müsta‘mel Cezâir ihrâmı	1 adet	10,5 kuruş
Müsta‘mel Cezâir ihrâmı	1 adet	11 kuruş
Müsta‘mel Cezâir ihrâmı	1 adet	9,5 kuruş
Müsta‘mel Cezâir ihrâmı	1 adet	7 kuruş
Müsta‘mel kavuk	2 adet	1,5 kuruş
Kırmızı Fes	9 adet	80 kuruş
Müsta‘mel destâr örtüsü	2 adet	6,5 kuruş
Kırmızı çuha kellepuş	4 adet	6 akçe
Müsta‘mel Beyaz çuha kellepuş	7 adet	1,5 kuruş
Sim Çavuş kuşağı	1 adet	
Dizge bağları	bir miktar	
Müsta‘mel çuha yağmurluk	1 adet	5 kuruş
Şayak yağmurluk	1 adet	4 kuruş
Müsta‘mel tozluk	19 çift	3 kuruş
Düz kırmızı fılar	50 çift	
Müsta‘mel çizme	2 çift	2 kuruş
Müsta‘mel babuc (6 çifti çuha içli)	9 çift	4,5 kuruş
Kakım kaplı tomak	2 çift	
Sade tomak	3 çift	

Kumaşlar

Muhallefat içerisine dâhil edilen bir diğer materyal de kumaşlardır. Donluk, astar ve tülbent çeşitleri bulunan kumaşların cinsleri de belirtilmiştir. Yünlü, atlas, kutni ve Yemenî adı verilen parça kumaşlar bulunmaktadır. Kutni/kutnu Arapça kutundan gelmektedir. Esasen atkısı pamuk çözgüsü ipektir. Ancak belgelerde pamuklu dokumalar için de aynı ifade kullanıldığı görülmektedir (Ünal, 2011: 420). Kumaşlar başlığı altında ele aldığımız özel bir parça ise oldukça ilgi çekicidir. Hırka-i Şerîf’e sürülmüş destimaller olarak adlandırılan bu bez, Ramazan’ın on beşinde yapılan Hırka-i Şerîf ziyareti sonrasında bizzat padişah tarafından verilen mendil büyüklüğünde bir tülbenttir (Pakalın, 1983, 1: 433).

Tablo 7: Kumaşlar

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Şal donluk	1 adet	22 kuruş
Şal donluk	1 adet	17 kuruş
Şal donluk	1 adet	10 kuruş
Şal donluk	1 adet	19,5 kuruş
Beyaz kutnî donluk	3 adet	10 kuruş
Telli Keremsud donluk	2 adet	30 kuruş
Sade Keremsud donluk	5 adet	
Sureti alaca donluk	4 adet	11 kuruş
Mütenevvi‘a sitar	24 adet	
Elvân boğasi	4 adet	
Beyaz liruçe	3 adet	
[...] çuha zirâ‘	6 adet	
Ma‘hûd çuha zirâ	42 adet	
Çuha parça	4 adet	
Atlas zirâ‘	55 adet	
Beyaz yeşmi donluk	2 adet	
Yemenî parça	1 adet	2 kuruş
Dülbend parça	1 adet	
Memlû civid donluk	1 adet	
Hırka-i şerîfe sürülmüş destimâller ve gayrî olur bohça	1 adet	4,5 kuruş

Ev Eşyaları

Belgelerde çok sayıda ev eşyasının listelendiği görülmektedir. Ev eşyaları, yaşam alanında kullanılan eşyalar, yatak odasında kullanılan eşyalar, banyoda kullanılan eşyalar ve sofraya ve ikramlarda kullanılan eşyalar olarak sınıflandırılabilir. Otururken yaslanmak için kullanılan yastık çeşitleri dışında yüz yastığı ve baş yastığı olarak nitelendirilen yatak yastıkları da bulunmaktadır. Bu yastık çeşitleri dışında tahtirevan yastığı adı verilen farklı bir yastık çeşidi de göze çarpmaktadır. Yatak odalarında kullanılan yorgan ve çarşaf çeşitleri de yine kayıta yer almaktadır. Pencereleden evin içinin görünmesini engelleyen perdeler de bulunmakla birlikte, kapılar için kullanılan perdeler de vardır. Oturma alanlarında kullanılan şilte, mak'ad ve minderler de çok çeşitlidir. Bu eşyalar genellikle nakışlı ve sırma işlemelidir. Sofra ve ikramlarda kullanılan makrame, sofraya örtüsü ve peşkiri gibi parçalar da belgede bol miktarda bulunmaktadır. Peşkirler sofraya ve berber peşkiri olarak sınıflandırılırken makrameler, sofraya, kahve, yemek ve nişan makramesi olarak daha çok sofraya ve sunumlarda kullanılan parçalar oldukları düşünülmektedir. Namaz kılarken kullanılan seccadeler çeşitli kumaşlardan yapılmış ve işlemelidirler. Kıyafet, çamaşır vb. eşyaların içine konularak saklandığı işlemeli bohçalar da kayda geçen diğer eşyalardır. Ayrıca mutfak alanında kullanılan ocak örtüsü ve ocak kuşağı da kumaş malzemelere örnektir. Özellikle yaz aylarında çeşitli sinek, arı, böcek gibi canlılardan korunmak amacıyla yatak üzerine sarkıtılarak kullanılan bir cibinlik de bulunmaktadır. Cibinlik, bürümcük adı verilen ham ipekten ya da az miktarda pamuk karıştırılmış ince bir kumaştan yapılmıştır (Yılmaz, 2010: 87). Belgede yer alan eşyalar genellikle yün, pamuk ve ipek kumaşlardan yapılmış ve çoğunlukla işlememeli ve gümüş sırmalıdır. Bu eşyalar dışında benaluka/banyaluka adı verilen farklı bir işleme türünden de bahsetmek mümkündür. Benaluka, günümüzde kırkyama olarak bilinen, Avrupalı söylenişi pachwork olan, bir çeşit el işi süslemesidir. Osmanlı zamanında Bosna'nın Benaluka şehrinde yapıldığından dolayı bu ismi almıştır. Çeşitli kumaş parçaları, çiçek gibi materyallerin yan yana dikilerek bir araya getirilmesiyle ortaya perde, örtü gibi ev eşyaları ortaya çıkmaktadır (Pakalın, 1983, 1: 202). Muhallefat kaydında yere serilen eşyalara örnek olarak iki kilim, bir kilim örtüsü ve bir adet ise kaplan postu bulunmaktadır. Yine değerli eşyaları saklamak amacıyla kullanıldığı tahmin edilen bir adet sandık da yer almaktadır. Aydınlatma aracı olarak kullanılan iki adet Bosna işi fener de kayıtlar arasındadır.

Tablo 8: Ev Eşyaları

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Münakkaş çuha mak'ad (benaluka)	4 adet	10 kuruş
Münakkaş çuha mak'ad	2 adet	
Münakkaş çuha orta (benaluka)	2 adet	
Münakkaş çuha yastık (benaluka)	7 adet	8,5 kuruş
Münakkaş çuha seccâde	1 adet	10 kuruş
Münakkaş çuha kapı perdesi (benaluka)	1 adet	
Münakkaş çuha ocak yaşmağı (benaluka)	1 adet	
Müsta'mel çuha mak'ad	8 adet	
Çuha kapı perdesi	2 adet	
Müsta'mel çuha ocak kuşağı	2 adet	2 kuruş
Müsta'mel Süzenî mak'ad	2 adet	
İşleme çuha seccâde	1 adet	
Müsta'mel Bursakârî kadife yastık	14 çift	
Sırmalı nişan makramesi	1 adet	
İşleme kahve makramesi	3 adet	
İşleme ve sitâr örtüsü	7 adet	40 kuruş
İşleme berber peşkiri	1 adet	15 kuruş
İşleme berber peşkiri	1 adet	10,5 kuruş
İşleme yüz yastığı	5 adet	13,5 kuruş

İşleme koyun yemenisi	12 adet	12 kuruş
Telli koyun yemenisi	12 adet	10 kuruş
İşleme yemek makramesi	4 adet	5,5 kuruş
İşleme yemek makramesi	2 adet	1,25 kuruş
İşleme abdest makramesi	5 adet	9 kuruş
Müsta‘mel işleme kahve makramesi	2 adet	15 kuruş
Müsta‘mel işleme kahve makramesi	1 adet	10 kuruş
Mardin ve mahalle kârı kahve makramesi	2 adet	5 kuruş
Telli Mardin peşkiri	2 adet	5,5 kuruş
Müsta‘mel abdest makramesi	12 adet	8 kuruş
Koyun makramesi	6 adet	1,5 kuruş
Müsta‘mel Tire peşkiri	2 adet	2 kuruş
Telli Keremsud sofra	3 adet	5 kuruş
Müsta‘mel diba sofra	1 adet	8 kuruş
İşleme atlas sofra	1 adet	5 kuruş
Sade işleme sofra	1 adet	3 kuruş
Müsta‘mel yüz yastığı	2 adet	2,5 kuruş
Köhne yüz yastığı	2 adet	1,5 kuruş
Taraklı atlas baş yastığı	2 adet	120 kuruş
Müsta‘mel yumya?	5 adet	7,5 kuruş
Atlas dizlik	25 adet	
Taraklı atlas perde	1 adet	8,5 kuruş
Müsta‘mel balın	2 adet	
Tevekkeli kadife mak‘ad	1 adet	10 kuruş
Sağır köhne yeşil tahtarevan yastığı	3 adet	
Köhne çuha çoltar?	8 adet	14 kuruş
Bağdâdî müsta‘mel kırmızı seccâde	1 adet	6,5 kuruş
Yemenî yorğan (Boy süzeni)	1 adet	13 kuruş
Müsta‘mel yorğan	2 adet	6 kuruş
Müsta‘mel yorğan	2 adet	7 kuruş
Müsta‘mel yorğan	2 adet	8 kuruş
Kırmızı çuha kellepuş	4 adet	60 akçe
Müsta‘mel Beyaz çuha kellepuş	7 adet	1,5 kuruş
Müsta‘mel bürüncük cibinlik	1 adet	10 kuruş
Bürüncek çarşaf (1 tanesi köhne)	2 adet	2,5 kuruş
Beyaz kebîr ve sağır köhne şilte	2 adet	5,5 kuruş
Beyaz sof şilte		
Müsta‘mel sağır yastık	2 adet	1,5 kuruş
Müsta‘mel Mardin perdesi	1 adet	
Bağdâdî kırmızı kilim örtüsü	1 adet	
Mükemmel çarşaf	1 adet	19 kuruş
Mükemmel çarşaf	1 adet	17,5 kuruş
Müsta‘mel peştamal	1 adet	1,5 kuruş
Mükemmel hamam rahtı	1 adet	5 kuruş
Mükemmel hamam rahtı	1 adet	5,5 kuruş
Mükemmel hamam rahtı	1adet	10 kuruş
Köhne bahçeli (1 tanesi sırmalı)	5 adet	
Bosna kârı minder	2 adet	
Kürk parçaları olur torba (kırçıl cılkava)	1 adet	
Sakızı kırmızı seccâde	1 adet	6 kuruş
Sakızı seccâde	1 adet	6,5 kuruş
Bağdâdî kırmızı seccâde	1 adet	8,5 kuruş
Zerruz işleme revan	1 adet	
Kürdî rüstüvan (3 tanesi köhne)	4 adet	
Kırmızı kilim	2 adet	
Müsta‘mel sırmalı mor atlas bohça	1 adet	12 kuruş
Müsta‘mel taraklı atlas bohça	3 adet	1 kuruş

Köhne yaprak	2 adet	
Kaplan postu	1 adet	
Sağır sandık	1 adet	
Bosna kârı fener	2 adet	8 kuruş

Kişisel Eşyalar

Çorlulu Ali Paşa'nın muhallefatında bizzat kendi üzerinde taşıdığı ya da kişisel bakım için kullandığı eşyalar değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Paşanın tıraş olurken kullandığı gümüş bir berber taşı ve tepsisi bulunmaktadır. Yine kişisel bakım eşyalarından olan taraklar da göze çarpmaktadır. Beş çift olan bu tarakların iki çifti kakımlıdır. Çorlulu Ali Paşa'nın mercan, kalembek (bir cins sandal ağacı), gümüş sandal sırmalı ve inci ile süslenmiş 11 adet tesbihi bulunmaktadır. Yine paşanın elmas ve yakutla bezenmiş bir kol saati, yaka zarflı bir koyun saati de bulunmaktadır. Muhallefat defterine değerli taşlar da kaydedilmiştir. 80 adet küçük parça elmas ve yine 80 parça küçük yakut dışında, 4 adet lal taşı, 4 adet zümrüd bulunmaktadır. Belgede kadınların kullandığı süslü bir başlık türü olan hotoz kaydına da rastlanmıştır (Koçu, 1969: 131). Çorlulu Ali Paşa'nın 3 adet yüzüğü de belgede karşımıza çıkan değerli eşyalar arasındadır. Bu yüzükler aynı zamanda üzerinde mühür bulunan 2 tanesi zümrüd bir tanesi firuze taşındandır. Bu başlık altında ele alınan şüphesiz en değerli parça Çorlulu'nun paşa mührüdür.

Tablo 9: Kişisel Eşyalar

Eşya Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Sim berber taşı ma'a tepsi	1 adet	
Elmas ve yakutla murassa' kol sâ'ati	1 adet	
Yaka zarflı koyun sâ'ati	1 adet	25 kuruş
Zümrüd hâtem	2 adet	
Pîrûze hâtem	1 adet	
Paşa mührü	1 adet	
Hurda elmas	80 adet	
Hurda Yakut	80 adet	
Ceylan la'l	4 adet	
Ceylan zümrüd	4 adet	
On iki incili nişanlı kalembek tesbih	1 adet	16,5 kuruş
Kalembek tesbih	4 adet	6 kuruş
Mercan tesbih	1 adet	4 kuruş
Sandal sırma tesbih	5 adet	2,5 kuruş
Kakımlı tarak	2 çift	3 kuruş
Müsta'mel tarak	3 çift	2 kuruş
Hotoz	9 adet	23,5 kuruş

Kokular ve İlaçlar ve Yağlar

Muhallefat kaydında ele alacağımız bir diğer başlık koku, ilaç ve yağlardır. Osmanlı kültüründe de her kültürde olduğu gibi koku ve yağların büyük önemi vardır. Çeşitli bitkiler ve ağaçlardan elde edilen koku ve yağların dışında hayvanlardan da elde edilen çeşitli kokular mevcuttur. Osmanlı'da özellikle gül, misk ve amber kokuları daha çok öne çıkmaktadır. Çorlulu'ya ait elimizdeki bu kayıtlarda gül suyunun içine konulduğu bir adet gülabdan ve yine günümüzde vazo olarak tabir edilen 13 adet gümüş güldanı görmekteyiz. İçerisine güzel kokular konulan gümüş bir buhurdan (tütsü) da bulunulan ortamın güzel kokmasını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Od (öd) ağacından elde edilen hoş kokulu odun parçacıkları, buhurdanlarda tütsülenerek özellikle dini merasimlerde kullanılmaktadır (Pakalın, 1983, 2:

745). Bir diğer özel koku maddesi olan misk, Asya dağlarında yaşayan bir çeşit erkek geyiğin derisinin altındaki koku kesesinden elde edilmektedir. Sabun ve parfüm yapımında kullanılırken aynı zamanda yiyecek ve içeceklerle hoş koku vermek için kullanılmaktadır (Işın, 2010: 265). Amber de yine Osmanlı kültürünün vazgeçilmez koku maddelerinden bir tanesidir. Amber balığı da denilen bir çeşit balinadan elde edilen hoş kokulu maddedir. Ancak amber çiçeği adı verilen bir bitkiden de yine aynı adla koku ve aroma elde edilmektedir. Ancak balıktan elde edileni tıbbi amaçlarla da kullanıldığından daha değerlidir (Işın, 2010: 26-27). Dişi deveden (Ayverdi, 2008, 2: 2318) elde edilen koku maddesi ise misk-i naka olarak kaydedilmiştir. Muhallefat kaydında yine özellikle kokuları için kullanılan sandal yağı ve ıtır esansını da görmekteyiz. Defterde koku ve yağlar dışında bir adet Hindistan cevizi de kayda geçmiştir. Muhallefat kaydında belki de en ilginç maddeler ravend parçaları ve sakankor balığıdır. Ravend parçaları, karabuğdaygiller familyasından çok yıllık bir otsu bitkiden elde edilmektedir. Bu bitki iştah açıcı, gaz giderici, ishal giderici ve kuvvetlendirici olarak kullanılmaktadır (Ayverdi, 2008, 3: 2592). Kayıtlarda 7 adet olarak bulunan Sakankor Balığı ise, kum balığı adı verilen kertenkele yahut timsaha benzeyen kumda yaşayan bir hayvandır (Tabib İbni Şerif, 2004: 444; Şu‘ûrî Hasan Efendi, 2019, 4: 3495). Evliya Çelebi tarafından verilen bilgilerden hareketle Nil’de yaşayan sakankur balığı efsaneye göre, timsah ve balığın birleşiminden meydana gelmiştir. Siyah üzümle dövülen kurutulmuş sakankur balığının çok güçlü bir afrodizyak olarak kullanıldığı da ifade edilmektedir (Yerasimos, 2018: 141). Farklı bir kaynakta sakankur balığının kullanıma hazırlanışı hakkında ayrıntılı bilgiler görmekteyiz. Buna göre; erkek sakankur balığı avlandıktan sonra öldürülüp ayakları ve kuyruğu kesilir, böbreği ve yağı dışında kalan iç organları çıkarılarak temizlenir, daha sonrasında ise içine tuz doldurulduktan sonra dikilir, asılarak kurutulur (Yıldırım, 2015: 211). Ayrıca eski dönemde kurutulmuş sakankur balığının kemik ve deri parçalarını üzerinde taşıyan kişilerin çevresine şirin görüldüğüne inanılmaktadır (Onay, 1996: 423).

Tablo 10: Kokular ve İlaçlar ve Yağlar

Eşyanın Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Sim güldân	13 adet	
Gülebdân	1 adet	
Yanya kârî sim buhurdan	1 adet	
Fağfûrî gülebdan	1 adet	
Anber	76 miskal	
Ud/Od (öd)	800 dirhem	
Bir mikdâr ıtır-ı şâhî şişe	1 adet	4 kuruş
Sandal yağı şişe	2 adet	5 kuruş
Misk-i nâka	5 adet	3 kuruş
Cevz-i Hindî	1 adet	
Ravend parçaları	bir miktar	
Sakankor balığı	7 adet	

Çadır Malzemeleri ve Müzik aletleri

Çorlulu Ali Paşa’nın muhallefat kaydında yer alan diğer bir madde ise çadır malzemeleri ve müzik aletleridir. Çorlulu Ali Paşa’nın kayınpederi II. Mustafa’ya ve sadrazamı olduğu III. Ahmed’e ziyafetler verdiği bilinmektedir. Paşanın verdiği bu ve benzeri ziyafetlerde muhtemelen kullanmış olduğu çadır, gölgelik, mutfak çadırı, hamam, çeşme gibi eşyalar muhallefat defterine kaydedilmiş ve sonrasında da satılmıştır. Davul, zurna, küçük davul, boru ve zilden oluşan müzik aletleri ise Mehterhane-i Hümayun’a teslim edilmiştir.

Tablo 11: Çadır Malzemeleri ve Müzik aletleri

Eşyanın Cinsi	Miktarı
Sâyebân (gölgelik)	2 adet
Yaldız nühâs sâyebân topu	4 adet
Hizmetkâr çadırı	3 adet
Çadır sokağı	4 adet
Kırmızı bez hamâm	1 adet
Mutfak çadırı	1 adet
Çeşme	2 adet
Surna (zurna)	12 adet
Tabl (davul)	9 adet
Nakkâre (küçük davul/darbuka)	4 çift
Boru	8 adet
Zil	3 çift

Tablo 12: Diğer Eşyalar

Eşyanın Cinsi	Miktarı	Adet Fiyatı
Kalkandaş?	10 adet	6 kuruş
Taykur?	7 adet	9 kuruş
Billur lerzan?	1 adet	40 akçe
Vestüvân?	1 adet	8,5 kuruş
[...] işleme devat?	1 adet	50 kuruş
Telzun?	84 adet	8 kuruş
Telzun ? Hatâî	4 adet	4 kuruş
Veli bayrağı ma'a gömleği?	bir miktar	20,5 kuruş
Kemen mısırı?	10 adet	
Taşlıca sim zerne?	1 adet	
Sim sağır ense?	1 adet	
Boyama	3 adet	

Sonuç

Çorlulu Ali Paşa'nın muhallefât kayıtları, Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyıldaki saray yaşamını, maddi kültürünü ve elit tabakanın gündelik alışkanlıklarını anlamak açısından son derece kıymetli bir kaynak sunmaktadır. Paşa'nın kitap koleksiyonu, onun ilmi ve edebî eğilimlerini; giyim eşyaları ve kürkleri ise sosyal statüsünü ve saray protokolüne olan yakınlığını göstermektedir. Mutfak ve sofrâ eşyaları, Osmanlı mutfak kültürünün zenginliğini ve estetik yönünü yansıtırken, silahlar ve askeri teçhizat onun devlet içindeki askerî kimliğine ve güvenlik hassasiyetlerine işaret etmektedir. Aynı zamanda çadır ve müzik aletleri gibi unsurlar, sarayda düzenlenen merasim ve ziyafetlerin ihtişamını gözler önüne sermektedir.

Muhallefât defterlerinde yer alan kişisel bakım ürünleri, tespihler, mücevherler ve kıymetli taşlar gibi detaylı eşyalar, bireysel beğenileri ve dönemin tüketim kültürünü anlamaya yardımcı olurken; kumaşlar ve ev eşyaları, hem fonksiyonel hem de estetik tercihler açısından önemli veriler sunmaktadır. Tüm bu unsurlar bir araya getirildiğinde, Çorlulu Ali Paşa'nın sadece bir devlet adamı değil, aynı zamanda dönemin kültürel, sanatsal ve toplumsal değerlerini taşıyan bir figür olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışma, Osmanlı aristokrasisinin hayat tarzını malzeme kültürü üzerinden değerlendiren nitelikli bir örnek teşkil etmekte; aynı zamanda tarihsel kimliklerin gündelik yaşam pratikleriyle nasıl şekillendiğine dair kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Kaynaklar:**A. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)**

Topkapı Arşivi (TS. MA.d): 2353/442

Topkapı Arşivi (TS. MA.d): 2353/443

Topkapı Arşivi (TS. MA.d): 9365/1

B. Telif Eserler

Aktepe, M. (1993). “Çorlulu Ali Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 8/371-378. İstanbul: TDV Yayınları.

Ayverdi, İ. (2008). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. (Redaksiyon-Etimoloji. Ahmet Topaloğlu vd.). C. 1-2. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Bozkurt, N. (2022). “Kılıç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 25/405-407. Ankara: TDV Yayınları.

Çoruhlu, T. (1993). *Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Techizatları (Askerî Müzeden Örneklerle)*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Devellioğlu, F. (2006). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. 23. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Işın, P. M. (2010). *Osmanlı Mutfak Sözlüğü*. İstanbul: Kitap Yayınevi

Koçu, R. E. (1969). *Türk, Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları.

Mehmed S. (1996). *Sicill-i Osmânî*. (ed. N. Akbayan), (yaz. akt: S. A. Kahraman), 1, İstanbul: TTK Yayınları.

Onay, A. T. (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özcan, T. (2022). “Muhallefât”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 30/405-406. Ankara: TDV Yayınları.

Pakalın, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih ve Deyimleri Sözlüğü*. C. 1-2. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Şemseddin S. (2011). *Kâmûs-ı Türkî Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Şu’ûrî Hasan Efendi (2019). *Lisân’ul-Acem Ferheng-i Şu’ûrî*. Haz: Ozan Yılmaz. C. 3. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Tabîb İbn-i Şerif. (2004). *Yâdigâr 15. Yüzyıl Türkçe Tıp Kitabı*. Haz: M. Yahya Okutan vd. İstanbul: Yerküre Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (2003). *Osmanlı Tarihi*. C. 3/1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ünal, M. A. (2011). *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Yerasimos, M. (2018). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi’nde Yemek Kültürü; Yorumlar ve Sistematik Dizin*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Yıldırım, N. (2015). “Şirvanî’nin Tuhfe-i Muradî ve Mürşid Eserlerinde Hayvanlar ve İlaç Yapımında Kullanılan Hayvansal Maddeler (Droglar). *Sultan II. Murad Dönemi*. 207-219. ed. İsmail Yaşayanlar. Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.

Yılmaz, F. (2010). *Osmanlı Tarih Sözlüğü*. İstanbul: Gökkubbe Yayınları.